

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ НА ОРГАНІЗАЦІЮ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

THE INFLUENCE OF INTERNATIONAL COOPERATION OF THE PROSECUTION OF UKRAINE ON THE ORGANIZATION OF CRIMINAL PROCEEDINGS IN THE CONDITIONS OF ARMED AGGRESSION

Кіріченко М.О., студентка IV курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Шулепова О.О., студентка IV курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті авторами надано характеристику міжнародного співробітництва органів прокуратури України та його загальний вплив на організацію кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Збройна агресія Російської Федерації сфокусувала діяльність міжнародних організацій на поглиблення співпраці з органами прокуратури України, а одним з основних напрямків такої співпраці стало здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Авторами особливу увагу акцентовано на співпраці України з Міжнародним кримінальним судом, адже вже наприкінці лютого 2022 року до цього суду почали надходити позови різних країн щодо розслідування злочинів РФ на території України. А вже 2 березня 2022 року було розпочато процес кропіткого вивчення національного кримінального законодавства України з метою визначення кола справ, за розслідування яких може взятися Міжнародний кримінальний суд, а якими будуть займатися національні правоохоронні органи України.

Важливо зазначити, що одночасно із цим Міжнародний кримінальний суд посилив співпрацю з Офісом генерального прокурора України, позитивним зрушенням якої стало відкриття 23 березня 2023 року у Києві спеціального польового офісу прокурора МКС, який розпочав роботу 14 вересня того ж року.

У рамках міжнародної співпраці для співробітників органів прокуратури та громадян України проводяться різні заходи, а саме: навчання процедури документування воєнних злочинів; співпраця з журналістами, для отримання їхніх доказів фактів вчинення злочинів армією РФ; розробка рекомендацій для громадських організацій; набуття досвіду для модернізації розслідування злочинів міжнародного характеру.

Авторами відзначаються успіхи щодо проведення Генеральним прокурором України зустрічей з послами країн G7 та Представництвом ЄС в Україні, які полягають у розвитку міжнародної експертної допомоги та виробленні дієвих механізмів розслідування органами прокуратури України воєнних злочинів РФ на території нашої держави.

Отже, авторами констатується, що міжнародне співробітництво є цілком самостійною функцією у діяльності органів прокуратури України. На це вказує характеристика таких ознак, як: нормативно-правової бази регулювання такого співробітництва, поставлених завдань та мети, кінцевого значення.

Автори наголошують на подальших перспективах дослідження міжнародного співробітництва органів прокуратури України, адже це сприяє усуненню перешкод для оперативного опрацювання інформації й доказових матеріалів та отримання доступу до технічної бази країн, з якими співпрацюватиме українська прокуратура.

Ключові слова: кримінальне провадження, воєнний стан, міжнародна допомога, прокурор, організація роботи, органи прокуратури України, Міжнародний кримінальний суд.

In the article, the authors provide a description of the international cooperation of the prosecutor's office of Ukraine and its general impact on the organization of criminal proceedings under martial law.

The armed aggression of the Russian Federation focused the activities of international organizations on deepening cooperation with the prosecutor's office of Ukraine, and one of the main directions of such cooperation was the implementation of criminal proceedings under martial law.

The authors pay special attention to Ukraine's cooperation with the International Criminal Court, because already at the end of February, lawsuits from various countries regarding the investigation of crimes committed by the Russian Federation on the territory of Ukraine began to be received by this court. And already on March 2, 2022, the process of painstaking study of the national criminal legislation of Ukraine was started in order to determine the range of cases that can be investigated by the International Criminal Court, and which will be dealt with by the national law enforcement agencies of Ukraine.

It is important to note that at the same time the International Criminal Court strengthened cooperation with the Office of the Prosecutor General of Ukraine, a positive development of which was the opening on March 23, 2023 in Kyiv of a special field office of the ICC prosecutor, which began work on September 14 of the same year.

As part of international cooperation, various activities are held for employees of prosecutor's offices and citizens of Ukraine, namely: training in the procedure for documenting war crimes; cooperation with journalists to obtain their evidence of crimes committed by the Russian army; development of recommendations for public organizations; gaining experience for the modernization of the investigation of crimes of an international nature.

The authors note the success of the meetings held by the Prosecutor General of Ukraine with the ambassadors of the G7 countries and the EU Delegation in Ukraine, which consist in the development of international expert assistance and the development of effective mechanisms for the investigation by the prosecutor's office of Ukraine of war crimes committed by the Russian Federation on the territory of our country.

Therefore, the authors state that international cooperation is a completely independent function in the activities of the prosecutor's office of Ukraine. This is indicated by the characteristics of such features as: the regulatory and legal framework for the regulation of such cooperation, the set tasks and goals, and the ultimate meaning.

The authors emphasize the further prospects of the study of international cooperation of the prosecutor's office of Ukraine, because it contributes to the elimination of obstacles to the prompt processing of information and evidentiary materials and access to the technical base of the countries with which the Ukrainian prosecutor's office will cooperate.

Key words: criminal proceedings, martial law, international aid, prosecutor, work organization, prosecutor's office of Ukraine, International Criminal Court.

Постановка проблеми. Не лише українці, а й уся світова спільнота 24 лютого 2022 року стали свідками безпрецедентної військової агресії армії РФ на територію України. Генеральна прокуратура України повідомляє, що вже зареєстровано понад 86 тисяч фактів агресії та воєнних злочинів, а також понад 900 фактів застосування заборонених міжнародним правом засобів ведення війни.

Загальновідомим у міжнародному праві є той факт, що воєнні злочини, агресія, злочини проти людяності та геноцид – є міжнародними злочинами, на які поширюється універсальна юрисдикція.

Саме тому Україна намагається знаходити будь-які шляхи та можливості для розширення активної міжнародної співпраці щодо розслідування злочинів, вчинюваних армією РФ на території нашої країни. Результатом такої співпраці вже можна назвати створення Міжнародного центру з переслідування злочинів агресії проти України, основною метою діяльності якого є вдосконалення процедури розслідування злочинів агресії через отримання та подальше дослідження ключових доказів. Щодо діяльності цієї організації було опубліковано звіт з розслідування порушень в Україні, в якому містяться такі положення, як: 1) російська влада вчинила порушення норм міжнародного та міжнародного гуманітарного права у багатьох регіонах України; 2) ці порушення визнаються воєнними злочинами відповідно до численних міжнародних нормативно-правових актів та полягають в умисних вбивствах, нападах на цивільних осіб, згвалтуваннях, примусовому переміщенні та депортації не тільки дорослого населення, а й дітей, тортурах, незаконному позбавленні волі тощо; 3) армія РФ здійснювала хаотичні та непропорційні атаки без застосування запобіжних заходів, що є обов'язковим за приписами міжнародного гуманітарного права.

Проте варто розглядати не лише особливості законодавчого регулювання міжнародного співробітництва органів прокуратури, а й його практичні аспекти, адже без них є неможливим розслідування та подальше притягнення до відповідальності винних осіб.

Незважаючи на те, що натеper розслідування воєнних злочинів проти України проводяться у 21 країні світу та за підтримки різноманітних міжнародних організацій, зокрема, Міжнародного кримінального суду, майже всі ці злочини будуть розслідуватись національними правоохоронними органами, а судові рішення будуть виносити українські суди. Тому абсолютно виправданим та необхідним є залучення міжнародної допомоги при розслідуванні воєнних злочинів, зокрема для надання консультацій експертів, отримання порад щодо технічних та процедурних аспектів проведення слідчих дій, проведення експертиз та досліджень із застосування сучасного обладнання.

Не врегульованими в достатньому обсязі залишаються ситуації щодо налагодження процесу фіксації та вилучення речових доказів, проведення експертиз, ексгумацій тіл постраждалих, встановлення місця перебування свідків, проведення слідчих експериментів в умовах загрози обстрілів, мінування та бойової обстановки.

Також варто відзначити стосовно створення спільної слідчої групи для розслідування злочинів РФ проти України, до якої увійшли такі країни, як Естонія, Польща, Румунія, Латвія, Литва та Словаччина. До речі, ця група є найбільшою, яка на цей час діє в рамках Євроюсту. Така взаємодія дозволяє правоохоронним органам країн здійснювати постійний та оперативний обмін інформацією стосовно ходу розслідувань злочинів (передача супутникових знімків, відео та аудіозаписів, фотографій, матеріалів ДНК тощо).

Залучені до співпраці іноземні правознавці надають консультації щодо захисту прав людини та тлумачення положень міжнародного права, а також вивчають чинні норми українського кримінального та процесуального

законодавства з метою виявлення проблемних, недостатньо опрацьованих або колізійних аспектів та надають поради щодо подальшого удосконалення цих положень.

Важливість міжнародної співпраці національних правоохоронних органів з міжнародними у процесі розслідування порушень міжнародного права полягає у забезпеченні достатнього правового підґрунтя та належної доказової бази для притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Майже у всіх міжнародних договорах України з іншими державами існує положення стосовно міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Загальнотеоретичні питання міжнародного співробітництва органів прокуратури вивчали такі науковці, як: Т. С. Виноградова, Л. А. Грабовський, М. І. Карпенко, А. В. Підгородинська, В. Т. Маляренко, Т. О. Мудряк та інші.

Розвиток кримінальної процесуальної доктрини зумовив певні зміни щодо міжнародної співпраці органів прокуратури України, а гармонізація національного законодавства у відповідності до норм Європейської спільноти вимагали нових поглядів на ті ж проблемні аспекти. Виробленням нових концепцій займалися такі вчені, як: О. Бандурка, В. Дзюба, Ю. Полянський, В. Сухонос, П. Біленчук та інші.

Мета дослідження. Активізація та розширення співпраці органів прокуратури України з іншими державами сприятиме зростанню ефективності розслідування та судового розгляду воєнних злочинів РФ на території нашої країни та забезпечить відновлення справедливості з можливим подальшим відшкодування збитків для постраждалих осіб. Міжнародна експертна та правова допомога стосовно розслідування воєнних злочинів мають свої основні закономірності, рамки та основоположні засади.

Тому метою цього дослідження є розгляд актуальних проблем та особливостей міжнародного співробітництва органів прокуратури під час кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. У редакції КПК від 2012 року не існувало положень стосовно порядку кримінального провадження в умовах воєнного стану. Впровадження ж у національне кримінальне процесуальне законодавство положень, якими б визначався порядок здійснення кримінального провадження в умовах екстраординарних правових режимів, сталося через зміну військово-політичної обстановки в Україні навесні 2014 року (анексія Автономної республіки Крим та міста Севастополя й початок бойових дій на Сході України) [1, с. 519].

12 серпня 2014 року відбулося суттєве реформування національної воєнної кримінальної юстиції, адже Верховною Радою України було прийнято такі закони, які безпосередньо визначали порядок здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: 1) Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» № 1631-VII від 12 серпня 2014 року; 2) Закон України «Про здійснення правосуддя і кримінального провадження у зв'язку із введенням антитерористичної операції» № 1632-VII від 12 серпня 2014 року; 3) Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» щодо превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад 72 години» № 1630-VII від 12 серпня 2014 року [1, с. 525].

Проте, незважаючи на такі нововведення, кримінальне провадження в умовах воєнного стану отримало повноцінне законодавче регулювання та деталізацію саме після початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 року.

Достатньо швидко та своєчасно було внесено зміни до чинного Кримінального процесуального кодексу шляхом прийняття Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» № 2111-IX від 3 березня 2022 року щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану [1, с. 526].

3 березня 2022 року було внесено перші зміни та доповнення до ст. 615 КПК України, які стосувалися таких аспектів кримінального провадження, як: 1) початок досудового розслідування; 2) фіксування процесуальних дій; 3) розширення кола повноважень слідчого судді, які можуть бути передані керівнику досудового розслідування (в попередній редакції – прокурору); 4) можливість зупинення досудового розслідування за браком об'єктивної можливості звернення до суду з обвинувальним актом; 5) можливість автоматичного продовження строку дії рішення про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в підготовчому судовому провадженні та в стадії судового розгляду в разі неможливості розгляду судом цього питання, але не більше ніж на 2 місяці [1, с. 527].

Український законодавець у положеннях Кримінального процесуального кодексу приділив значну увагу міжнародну співробітництву та правовій допомозі, про що зазначено у розділі IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження». Також надано визначення поняттю «міжнародна правова допомога», під якою розуміється проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою [2].

Відповідно до статті 24 Конвенції про міжнародне співробітництво при розслідуванні та переслідуванні злочину геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та інших міжнародних злочинів зазначено основні напрямки взаємної правової допомоги, зокрема отримання свідчень або заяв від осіб, у тому числі, наскільки це відповідає внутрішньому законодавству запитуваної Держави-учасниці, за допомогою відеоконференції; огляд об'єктів і місць; надання інформації, доказів та експертних висновків; проведення обшуків, виїмок і конфіскацій; вручення судових документів; надання оригіналів або засвідчених копій відповідних документів, записів і комп'ютерних даних, у тому числі офіційних, банківських, фінансових, корпоративних чи ділових записів; сприяння добровільній явці осіб і тимчасовому переміщенню затриманих осіб до запитуваної Держави-учасниці; використання спеціальних методів розслідування; проведення транскордонних спостережень; створення спільних слідчих груп; вжиття заходів, що дозволяють забезпечити належний захист потерпілих і свідків та їхніх прав; надання будь-якого іншого виду допомоги, що не суперечить внутрішньому законодавству запитуваної Держави-учасниці [3].

Процедурні аспекти роботи органів прокуратури у сфері міжнародного співробітництва регламентовано наказом Генерального прокурора України, відповідно до якого органи прокуратури у межах своєї компетенції виконують зобов'язання України за міжнародними договорами стосовно міжнародної правової допомоги, видачі осіб (екстрадиції), перейняття кримінального провадження та з інших питань, передбачених такими договорами [4].

У цьому наказі визначено загальні положення щодо порядку організації в органах прокуратури України зустрічей з представниками іноземних держав та міжнародних організацій, візитів іноземних делегацій в Україну; порядку виїзду працівників органів прокуратури України у закордонні службові відрядження; особливостей організації візитів за кордон керівництва Офісу Генерального

прокурора; проведення листування з іноземними державними установами та міжнародними організаціями (їхніми представництвами) [4].

Було розроблено Стратегічний план щодо реалізації повноважень органів прокуратури у сфері кримінального переслідування за вчинення міжнародних злочинів на 2023–2025 роки, метою якого є впровадження ефективної організаційної структури для кримінального переслідування міжнародних злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту. Такий структурований підхід має охопити всі національні органи, які мають повноваження щодо розслідування та притягнення до відповідальності за міжнародні злочини, на основі розподілу функцій та компетенцій [5].

Одним із ключових напрямів міжнародного співробітництва Офісу Генерального прокурора є створення 25 березня 2022 року Спільної слідчої групи для розслідування агресії РФ та її воєнних злочинів на території України (Joint Investigation Team), до якої входять Україна, Литва, Польща, Естонія, Латвія, Словаччина, Румунія та Офіс прокурора Міжнародного кримінального суду [6].

У рамках діяльності цієї слідчої групи на територію України було відряджено команди слідчих та правоохоронців з Литви, Польщі та Словаччини. А під час конференції United for Justice, яку було проведено 5 березня 2023 року у Львові відбувалось обговорення ролі Міжнародного центру з переслідування злочину агресії проти України (International Centre for the Prosecution of the Crime of Aggression against Ukraine) у співпраці щодо збирання доказової бази воєнної агресії РФ. Основним завданням Центру є формування дієвої та функціональної структури для міжнародної співпраці щодо розслідування та документування фактів вчинення воєнних злочинів на території України. Саме цей центр в подальшому може стати основою майбутнього Спеціалізованого трибуналу, який буде розглядати факти вчинення воєнних злочинів проти України та її громадян [6].

Натепер Центр з переслідування злочину агресії проти України допомагає розслідувати злочини РФ на території України, а прокурори з різних країн вже працюють в Центрі для збирання та документування ключових доказів фактів агресії та геноциду задля їх збереження та обміну. США закликають інші країни підтримати та прийняти участь у діяльності Центру, задля подальшої підтримки роботи якого США нададуть 1 млн доларів США [7].

Також Генеральними прокурорами України та США було підписано Меморандум про взаєморозуміння, яким було встановлено офіційні рамки співпраці двох країн щодо забезпечення притягнення до відповідальності винних у вчиненні воєнних злочинів. Цей Меморандум сприятиме усуненню перешкод для ефективного обміну необхідною та своєчасною інформацією, належного документування та збереження доказів, розширення бази матеріально-технічної співпраці [7].

З відкриттям польового офісу Міжнародного кримінального суду в Україні 14 вересня 2023 року було проведено безліч тематичних тренінгів та семінарів, які були зорієнтовані на широке коло спеціалістів кримінальної сфери, фахівців криміналістів, психологів, лікарів та інших. Серед них були такі заходи: 1) розробка та ознайомлення з рекомендаціями щодо ведення документування, обліку та фіксації воєнних злочинів; 2) розширення кола співпраці з журналістами та медійними особами стосовно надання ними доказів, які підтверджують факти вчинення воєнних злочинів; 3) поширення інформаційних матеріалів про роботу Міжнародного кримінального суду в Україні та про особливі аспекти розслідування міжнародних злочинів; 4) формування фонду спрямованого на захист потерпілих від воєнних злочинів, майбутні кошти якого можуть бути спрямовані на компенсації цим жертвам; 5) навчання учасників правозахисних та інших

громадських організацій процедурам правильного документування фактів вчинення воєнних злочинів задля подальшої передачі таких матеріалів не тільки національним органам досудового розслідування, а й представлення їх у міжнародних судових установах [8].

Адже розгляд справ у Міжнародному кримінальному суді є чітко внормованим та передбачає такі стадії: 1) передача ситуації на розгляд Суду; 2) оголошення її прийнятною або непринятною; 3) здійснення Канцелярією Прокурора попереднього розслідування та збору необхідної інформації; 4) формулювання Прокурором обвинувачень та підтвердження доказами таких обвинувачень; 5) затвердження пред'явлених обвинувачень Палатою попереднього провадження; 6) судовий розгляд справи; 7) апеляційний розгляд справи [9, с. 99].

Міжнародний кримінальний суд у травні 2022 року відрядив в Україну спільну слідчу групу, до складу якої входили слідчі, судові експерти та персонал допоміжного штату. Також Суду було надано право самостійного проведення слідчих та процесуальних дій на території України за погодженням з Генеральним прокурором України. Фахівці Суду працюють за принципом комплементарності, що означає, що вони беруться за розслідування та документування фактів вчинення воєнних злочинів тільки в тих випадках, в яких це не можуть зробити українські фахівці та органи розслідування через обмеженість в ресурсах або впливу інших чинників [10].

Саме для належного підтвердження доказами фактів вчинення воєнних злочинів РФ на території України вкрай необхідним є дотримання процедурних аспектів належної фіксації та документування таких діянь.

Унікальним інструментом міжнародної спільноти, створеним з метою належного документування фактів воєнних злочинів є Незалежна міжнародна комісія з розслідування порушень в Україні (The Independent International Commission of Inquiry on Ukraine). Зібрані нею матеріали будуть покладені в основи судових справ у міжнародних судових установах при притягненні до відповідальності російських воєнних злочинців. Також ця Комісія має повноваження щодо встановлення осіб та структур, які є винними у вчиненні воєнних злочинів на території України [11].

16 березня 2023 року Комісією було підготовлено звіт щодо основних результатів своєї роботи, який було презентовано Раді ООН з прав людини. Основними тезами звіту були: 1) збройні сили РФ здійснювали численні напади із застосування вибухової зброї, нехтуючи стражданнями та шкодою для цивільного населення; 2) російською владою було скоєно числену кількість порушень норм міжнародного права, порушення численних приписів міжнародного гуманітарного права та прав людини; 3) багато воєнних злочинів були спрямовані саме проти цивільних осіб, а саме: умисні вбивства, звалтування, напади, побої та мордування, незаконне позбавлення волі, викрадення осіб, тортури, примусові переміщення та депортації тощо; 4) російською армією було здійснено не вибіркові та непропорційні атаки без застосування запобіжних заходів, що є грубим порушенням норм міжнародного гуманітарного права [11].

Українська делегація, яка складалася з представників Національної поліції України, на чолі із начальником Головного слідчого управління, взяла участь у засіданні експертів та представників слідчих підрозділів понад 30-ти країн, що проходило у Штаб-квартирі Європолу в Гаазі (Нідерланди). Тема заходу стосувалася розслідування злочинів проти людяності, геноциду та воєнних злочинів. Основні тези доповіді української делегації стосувалися представлення результатів кропіткої співпраці та подальших планів щодо продовження розслідування воєнних злочинів, незважаючи на виклики воєнного стану. В підсумку було зазначено, що розслідування воєнних

злочинів передбачає огляд сотень місць подій, проведення тисяч обшуків, допитів, слідчих експериментів та інших слідчих дій. Проте у сукупності з новітніми технологіями, які були використані українськими фахівцями та працівниками правоохоронних органів, та співпраці з іноземними колегами, стало можливим складення поняд 2,4 тисяч підозр, половина з яких вже скеровані до суду [12].

Для підтримки Офісу Генерального прокурора щодо розслідування та судового переслідування воєнних злочинів та порушень міжнародного гуманітарного права, вчинених в умовах воєнного стану, Сполучені Штати Америки, Європейський Союз та Велика Британія створили Консультативну групу з питань найтяжчих міжнародних злочинів – Atrocity Crimes Advisory Group (ACA). Організація, яка є багатостороннім партнерством, створена з метою досягнення справедливості та притягнення до відповідальності осіб, що винні у вчиненні міжнародних воєнних злочинів [13].

Група координує діяльність учасників партнерства задля ефективного спрямування матеріальних й фінансових ресурсів та кваліфікованих фахівців для сприяння в роботі підрозділам з розслідування воєнних злочинів Офісу Генерального прокурора. Також відбувається надання технічної та експертної підтримки, розробляються рекомендації щодо опитування потерпілих від воєнних злочинів, свідків, дітей, ув'язнених й інших вразливих категорій громадян [13].

Консультативна група представляє собою взаємодію двох основних елементів: 1) Дорадчої групи, до якої входять прокурори, слідчі та інші фахівці, які забезпечують експертний потенціал, влаштовують навчальні заходи та тренінги, надають консультативну та оперативну підтримку; 2) Мобільні слідчі групи, до яких входять міжнародні та українські спеціалісти, які залучаються для надання додаткових ресурсів підрозділам з питань воєнних злочинів та сприяють українським слідчим у проведенні слідчих дій безпосередньо на місцях вчинення злочинів [13].

Європейське агентство, що співпрацює із судовими та поліцейськими органами країн-членів ЄС (Eurojust) зазначило, що війна в Україні є найбільш задокументованим воєнним конфліктом в історії людства. Безпосередньо Eurojust сприяє координації національних зусиль країн, які приймають участь у розслідуванні воєнних злочинів, вчинених на території України, шляхом проведення зустрічей та конференцій між цими країнами [14].

25 березня 2022 року було підписано угоду про створення Спільної слідчої групи в Україні, якою було розроблено Eurojust. Основною метою є сприяння розслідуванню воєнних злочинів, злочинів проти людяності, агресії та геноциду, які вчинено проти України, та забезпечення своєчасного та повного обміну інформацією між країнами-членами Групи. У межах роботи Слідчої групи відбувається співпраця з командою Офісу прокурора Міжнародного кримінального суду (приєднався до Спільної слідчої групи у квітні 2022 р.) відповідно до положень Римського статуту [14].

У свою чергу, Eurojust забезпечує правову, фінансову та широку аналітичну допомогу учасникам Групи, зокрема надає технічну та логістичну допомогу (забезпечення технічними засобами для ефективної роботи: ноутбуками, сканерами тощо) [14].

Завдяки наданню доступу до новітніх технологій та передового обладнання й навчання українських фахівців іноземними спеціалістами можливим стало відтворення детальних 3-D моделей обставин вчинення воєнних злочинів. Для моделювання застосовується сканер Z+F Imager 5016, який працює не тільки швидко, а й безпечно, бо перебуває на достатній відстані від зони потенційної небезпеки (адже часто місця скоєння воєнних злочинів обстрілюються повторно, що ставить під небезпеку життя поліцейських, медиків та інших фахівців) [12].

Із застосуванням мобільних приладів «ANDE RAPID DNA 6C» стало можливим встановлення ДНК-профілю людини всього лише за півтори години майже зі стовідсотковою ефективністю. На зараз в українських поліцейських є 32 таких прилади (по одному на область України, а у прифронтових областях – по декілька) [12].

Окремо варто виділити створення Eurojust бази даних Core International Crimes Evidence Database, яка створена з метою зберігання та аналізу доказів фактів вчинення міжнародних злочинів. Ця база не вичерпується лише воєнними діями на території України, а може слугувати місцем збереження інформації щодо відомостей будь-якого збройного конфлікту чи іншого міжнародного злочину. Адаже результати розслідувань, які виражаються у тисячах доказів, показаннях величезної кількості жертв та свідків, проведення фіксування доказів різними мовами та за різними процедурами під різною юрисдикцією, потребують аналітичної обробки з метою подальшої консолідації в одній базі даних та надання до неї доступу всім учасникам процесу розслідування [14].

Проте варто відзначити, що Eurojust покликааний лише консолідувати та обробляти докази фактів вчинення воєнних злочинів та забезпечувати зберігання всіх наявних матеріалів у відповідності з вимогами до захисту даних у ЄС, а не збирати їх самостійно. База даних Core International Crimes Evidence Database буде містити в собі різноманітні відомості та цифрові докази фактів вчинення воєнних злочинів на території України, а саме: відеозаписи, фотографії, супутникові знімки, знімки з дронів, медичні, криміналістичні, військові дослідження, показання потерпілих та свідків, відомості про письмові та речові докази тощо.

Висновки. У зв'язку з воєнними подіями та численними фактами вчинення РФ воєнних злочинів на території України міжнародне співробітництво вкотре довело свою виправданість, ефективність та дієвість. Для безумовного притягнення до відповідальності винних осіб у вчиненні воєнних та інших злочинів на території України кримінальне провадження має проводитися у відповідності із

загальними стандартами, вимогами та процедурами міжнародних судових установ.

Таке співробітництво проходить у різноманітних напрямках, в цій статті було досліджено такі з них: 1) установа та подальший розвиток контактів із компетентними установами міжнародних організацій та урядами іноземних держав; 2) активна участь у заходах міжнародного співробітництва: семінарах, круглих столах, переговорах, конференціях, тренінгах тощо; 3) розробка договірної бази щодо процедур та механізмів співробітництва, удосконалення процедури надання правової допомоги – укладення міжвідомчих угод з урядами країн-партнерів щодо компетенції прокуратури та інших слідчих органів; 4) використання наданої новітньої матеріально-технічної бази та залучення іноземних фахівців задля проведення консультацій та тренінгів для українських спеціалістів; 5) виконання у межах компетенції органів прокуратури зобов'язань України за міжнародними договорами про міжнародне співробітництво під час кримінального провадження.

На цей час все ще існує певна законодавча невизначеність стосовно регламентації порядку проведення розслідування міжнародних воєнних злочинів, а основними проблемними аспектами є, зокрема відібрання, фіксація та збереження доказової бази. Задля визнання її в подальшому допустимою при судовому розгляді справ міжнародними судовими установами або національними судами України.

Національна доктрина, правозастосовна практики та криміналістика лише тільки почали процес напрацювання рекомендацій та інструкцій з документування фактів воєнних злочинів задля подальшого їх успішного розслідування.

У підсумку можна з впевненістю зазначити, що адаптація української нормативної бази та практичної діяльності органів досудового розслідування до здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану є не просто незавершеною, а перебуває на початкових стадіях. Тож міжнародне співробітництво для нашої країни має велике значення та допомагає удосконалювати як нормативну базу, так і практичні напрацювання розслідування воєнних злочинів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Iryna Hloviuk, Viktor Zavtur. Кримінальне провадження в Україні в режимі воєнного стану. The Challenges and Opportunities in Law: Ukrainian Case under the Conditions of War, 2022. С. 517-633.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI: веб сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 20.04.2024).
3. Гловюк І.В. Конвенція про міжнародне співробітництво при розслідуванні та переслідуванні злочину геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та інших міжнародних злочинів: фокус положень та викликів. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. № 5, 2023. С. 571-576.
4. Про організацію роботи органів прокуратури України у сфері міжнародного співробітництва: Наказ Офісу Генерального прокурора від 12.09.2023 № 258: веб сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0258905-23#n2> (дата звернення: 08.04.2024).
5. Стратегічний план щодо реалізації повноважень органів прокуратури у сфері кримінального переслідування за вчинення міжнародних злочинів на 2023–2025 роки, затверджений Генеральним прокурором 15.09.2023. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=236832 (дата звернення: 19.04.2024).
6. Міжнародне співробітництво Офісу Генерального прокурора. Ключові напрями та результати. *Офіс Генерального прокурора*: веб сайт. 2024. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/miznarodne-spivrobitnictvo-ofisu-generalnogo-prokurora-klyucovi-napryami-ta-rezultati> (дата звернення: 10.04.2024).
7. Генпрокурори США та України підписали Меморандум про взаєморозуміння. *УКРІНФОРМ*: веб сайт. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3575998-genprokurori-ssa-ta-ukraini-pidpisali-memorandum-pro-vzamorozuminna.html> (дата звернення: 18.04.2024).
8. Співпраця України з МКС: що може міжнародне правосуддя? *MILITARNYI*: веб сайт. 2023. URL: https://mil.in.ua/uk/blogs/spivpratsya-ukrayiny-z-mks-shho-mozhe-mizhnarodne-pravosuddya/#google_vignette (дата звернення: 09.04.2024).
9. Дроздов О.М., Дроздова О.В., Карпенко М.О., Зуев В.В. Співробітництво із Міжнародним кримінальним судом: організаційні, юрисдикційні та кримінальні процесуальні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8, 2022. С. 484-492.
10. Міжнародна підтримка розслідувань воєнних злочинів. *Юридична газета online*: веб сайт. 2023. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravo-ivesticiyi/mizhnarodna-pidtrimka-rozsliduvan-voennih-zlochiviv.html> (дата звернення: 09.04.2024).
11. Фіксація і документування російських злочинів: важливий крок до виявлення винних та їх покарання. *УКРІНФОРМ*: веб сайт. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3684075-fiksacia-i-dokumentuvanna-rosijskih-zlochiviv-vazlivij-krok-do-viavlennia-vinnih-ta-ih-pokaranna.html> (дата звернення: 11.04.2024).
12. Нацпол представив у Гаазі результати розслідування воєнних злочинів в Україні. *LB.ua*: веб сайт. 2024. URL: https://lb.ua/society/2024/03/11/602719_natspol_predstaviv_gaazi_rezultati.html (дата звернення: 16.04.2024).
13. Дорадча група з розслідування воєнних злочинів і злочинів проти людяності (ДГВЗ, Дорадча група) для України. *Представництво Європейського Союзу в Україні*: веб сайт. 2022. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/questions-and-answers-atrocity-crimes-advisory-group-aca-ukraine_en?page_lang=uk&s=232 (дата звернення: 08.04.2024).
14. Робота спільної слідчої групи в процесі документування злочинів РФ: воєнний досвід України. *Just talk*: веб сайт. 2023. URL: <https://justtalk.com.ua/post/robita-spilnoi-slidchoi-grupi-v-protsesi-dokumentuvannya-zlochiviv-rf-voennij-dosvid-ukraini> (дата звернення 12.04.2024).